

των ῥήτορα, οἷος ὁ Πύθων· ὡσεὶ καὶ αὐτὸς ὁ Δημοφένης σεμνύνεται εἰς τὰς λόγους τε διὰ τὴν πρὸς τὸν ῥήτορα τῆτον νίκην, καυχώμενος καὶ λέγων ἔτι· „ἐγὼ „δὲν ὑπεχώρησα εἰς τὸν Πύθωνα θρασυνόμενον καὶ „θέλοντα νὰ μὲ νικήσῃ μὲ ἓνα χεῖμα ῥῶν λόγων.“ Πρὸ πάντων δὲ ἐκαυχῆτο εἰς τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν αὐτῆ τῆ ἐπιχειρήματος, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὡς τὸ λαμπρότατον ἔργον τῆς πολιτικῆς τε.

Ὁ Φίλιππος ἄκρως ταραχθεὶς ἐπὶ τῇ συμμαχίᾳ τῶν δύο ἐθνῶν, ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὰς Ἀθηναίους, παρακαλῶν νὰ μὴ στρατολογήσῃν, ἀλλὰ νὰ ζῶσιν εἰρηνικῶς μετ' αὐτῆ. Αὐτοὶ δὲ δικαίως φοβέμενοι καὶ μνησικακῆντες, ἀπέρριψαν τὰ προβλήματα ταῦτα, μὴ θέλοντες πλέον νὰ πισεύωσιν εἰς τὰς λόγους ἀπαταιόφρονος καὶ ἀδίκου βασιλέως. Διὸ πολεμικαὶ ἐτοιμασίαι ἐγίνοντο μὲ μεγάλην σπουδὴν, καὶ οἱ στρατιῶται ἐδείκνυσον μεγάλην ζέσιν. Πολλοὶ κακόνους καὶ χαιρέκακοι, ἀγωνιζόμενοι νὰ σθέσῃν, ἢ νὰ σμικρύνῃν αὐτὴν τὴν ζέσιν, ἐδιηγῶντο θλιβερὰ προμηνύματα καὶ τρομερὰς προφητείας ὡς ἀπὸ τῆ σόματος δῆθεν τῆς Πυθίας προερχόμενα· ἀλλ' ὁ Δημοφένης θάρρῶν εἰς τὰ ὄπλα τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὴν θαυμασίαν ἀνδρίαν τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεθύμουν ὁμοθυμαδὸν νὰ στρατεύσῃν κατὰ τῆ ἐχθρῆ, κατέπεισε νὰ διώξῃν ἀπὸ τὸν νῆν αὐτῆς τὰς ἀπατηλὰς χρησμὰς καὶ τὰς ὑτιδανὰς προφητείας, καὶ τότε ἔλεγεν, ὅτι ἡ Πυθία ἐφιλίππιζεν, ὃ ἔστιν, ὃ χρυσὸς τῆ Φιλίππου πρῆξένει ἐνθυσιασμὸν εἰς τὴν Πυθίαν, ἤνοιγε τὸ σόματος, καὶ ἔκκμνε τὴν ἰέρειαν νὰ ὁμιλῆ ὡς ἐκεῖνος ἤθελε· παρεκάλει δὲ τὰς μὲν Θηβαίους νὰ ἐνθυμηθῶν τὸν Ἐπαμινώδαν, τὰς δὲ Ἀθηναίους τὸν

Περικλέα, οἱ ὅποιοι ἀμφοτέρωθεν ἐνόμιζον τὰς τοιαύτας χρησμούς καὶ τὰ προμαντεύματα ὡς προφάσεις δειλίας καὶ ἀνανδρίας, συμβουλευόμενοι μόνον τὸ λογικόν των. Ὅθεν ἐμίσειεν εὐθύς τὸ Ἀθηναίων στρατεύμα, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Οἱ δὲ Θηβαῖοι θαυμάζοντες τὴν ὀξύτητα τῆς παρυσίας ἐκείνων, συνηνώθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ κοινῇ στρατοπεδεύσαντες, ἀνέμενον τὴν ἔφοδον τῆ ἐχθρῆ.

Ὁ δὲ Φίλιππος γινώσκων καλῶς, ὅτι ἡ ἀνδρία καὶ ἡ προθυμία τῶν ἐχθρῶν ὑπερεῖτο τῆς προσηκείσης διοικήσεως, καὶ βεβαιότατος τῆς ἑαυτῆς πολεμικῆς ἐπιδεξιότητος, καὶ ἀνεπιδεξιότητος τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν, ἀπεφάσισε νὰ συγκροτήσῃ γενικὴν μάχην, ὅπως ἢ κατὰ τὸν πόλεμον μεγάλη αὐτῆ ἀρετὴ φανεῖ λαμπροτάτη καὶ ἀξιόλογος. Διὸ ἐλθὼν ἐν καιρῷ εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας, τῆς πολυφρυλλήτε δια τὴν γενομένην μάχην, ἔκρινεν αὐτῆ νὰ στρατοπεδεύσῃ ἀπέναντι ἐνὸς βωμῆ ἀφιερωμένῃ εἰς τὸν πρόγονόν τε Ἡρακλέα, ὡσανεὶ ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ ἐνώπιον αὐτῆ, διὰ νὰ τὸν κάμῃ μάρτυρα τῶν ἀνδραγαθῶν τῶν ἀπογόνων τε, καὶ νὰ ἐμπιστεύσῃ ὡς εἰπεῖν τὰς δυνάμεις καὶ τὸ δίκαιον τῆ πράγματός τε εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τέτε τῆ ἡμιθέου ἥρωος. Πολλοὶ δὲ ἀρχατοὶ χρησμοὶ, εἰσέτι καὶ νῦν σωζόμενοι, ἐσημείονον τὸν τόπον τῆς στρατοπεδεύσεως ὡς τὸ θέατρον τῆς μελλέσης θλιβερῆς δυσυχίας τῆς Ἑλλάδος (1).

Τὸ στρατεύμα τῆ Φιλίππου συνεποσῆτο ὡς 30000 πεζοὶ καὶ 2000 ἵππεις, ὅλοι πολεμικοὶ καὶ συνειθισμένοι εἰς τὰς κακυχίας καὶ ταλαιπωρίας τῆς πολέμου,

(1) Διόδ. ις'. Πλάτ. εἰς Δημοσθ. Γ' β. Θ'. Γ'.
Τόμ. Β'. D

καὶ συνίστατο ἐκ διαφόρων ἔθνων, γλωσσῶν, καὶ διαφορετικῆς γνώμης καὶ διαθέσεως. Οἱ δὲ σύμμαχοι Ἕλληνες μόλις συνεποσῆντο ὡς 30000, καὶ οἱ πλείους τῶν ἴσων Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι, οἱ δὲ λοιποὶ Κορινθιοὶ καὶ Πελοποννήσιοι. Τὰ αὐτὰ φρονήματα καὶ αἱ αὐταὶ προθυμίαι παρεκίνησαν καὶ ἐξάρρουν αὐτοὺς, καὶ ὅλοι ἐπρόσμενον ἐξ ἴσου τὸ μέλλον, ἀπεφασισμένοι νὰ νικήσων, ἢ ν' ἀποθάνων ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Τὴν προτεραίαν ἡμέραν τῆς μάχης Διογένης, ὁ περίφημος κυνικός, ὁ ὁποῖος κατεφρόνει ἀμφοτέρωθεν τὰ μέρη, ἦλθε περιεργεῖα φερόμενος εἰς Θεωρίαν τῶν στρατοπέδων· ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον τῆ Φιλίππου, καὶ μὴ γνωριζόμενος, ἐπιάσθη ἀπὸ τῆς φύλακας καὶ ἀνήχθη πρὸς αὐτόν. Ὁ βασιλεὺς ἀπορῶν εἰς τὴν εὐτολμίαν τῆ ξένης, ἠρώτησεν ἐν ὀργῇ, ἂν εἶναι κατάσκοπος; Ἔναί, εἶπε, κατάσκοπος τῆς ἀνοίας καὶ ἀβουλίας σε, διὰ τὴν ὁποίαν, ἕδενὸς ἀναγκάζοντος, διακινδυνεύεις ὦρα μιᾶ περὶ τῆς βασιλείας καὶ τῆς ζωῆς σε (1).

Τελευταῖον ἔφθασεν ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ παύσῃ διὰ παντός ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ βασιλεία. Αἱ δύο δυνάμεις παρετάχθησαν, ἠλίε ἀνατέλλοντος, εἰς μάχην ἐκατέρωθεν. Οἱ Θηβαῖοι διοικήμενοι ἀπὸ τὸν Θεαγένην, ἄνδρα ἐχὼν τόσον ἐμπειροπόλεμον, καὶ ἐν ὑπονοίᾳ ὄντα δωροδοκίας, ἐτάχθησαν τιμώμενοι εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν συμμάχων· τὸ δὲ περίφημον τάγμα, ὀνομαζόμενον ἱερός λό-

(1) Κατ' ἄλλως ἔγινε τῆτο μετὰ τὴν μάχην. Ὁραὶ Φιλόστρ. εἰς βίον Ἀπολλων. Διογ. Λαίρτ. καὶ Πλάτ. περὶ τῆ πῶς ἄν τις διακρίνει τὸν κόλακα ἀπὸ τῆ φίλε.

χος, ἐσχημάτιζε τὸ μέτωπον, καὶ συνίστατο ἀπὸ γενναίους καὶ πολεμικὰς νεανίας συνωρκιωμένους καὶ συνδεδεμένους μὲ τὸν εὐγενῆ ἐνθουσιασμὸν τῆς ἀγάπης καὶ φιλίας· οἱ δὲ Κορίνθιοι καὶ Πελοποννήσιοι ἦσαν εἰς τὸ κέντρον, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἀρισερὰν πτέρυγα, ἔχοντες στρατηγὸς τὸν Λυσικλέα καὶ Χάρητα. Ὁ Ἀλέξανδρος διώκει τὴν ἀρισερὰν πτέρυγα τῶν Μακεδόνων, ἐκλεκτῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν, βοηθούμενος ἀπὸ τὸ περιφημον ἱππικὸν τῶν Θετταλῶν· καὶ διὰ τὴν περισείλην ὁ πατὴρ τὴν ὀξύτητα τῆς ἐνεργείας τῆς υἱῆς, ὅσιν ἦτο 19 χρόνων, καὶ τὴν διευθύνη τὴν ἀνδρίαν τε, ἔδωκεν αὐτῷ συμβουδὸς τὴς ἀξιολογωτάτης ἀξιωματικῆς. Εἰς τὸ κέντρον ἦσαν οἱ μετὰ τῆ Φιλίππου ἐνωθέντες Ἕλληνας, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἀνδρίαν ὀλίγον Σάρξος ἦτον· ἐκεῖνος δὲ εἶχε τὸ δεξιὸν μέρος, ὅπερ ἐτέθη ἢ πολυφύλλητος φάλαγξ, διὰ τὴν ἀποκρέσση τὴν ὄρμην τῶν Ἀθηναίων, τὴν ὁποίαν ἔκαμνον πάντοτε εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μάχης (Πολυαῖνος στρατηγήματα βιβλ. δ'.)

Ἡ μάχη ἔλαβεν ἀρχὴν ἐκατέρωθεν μὲ μεγάλην ἀνδρίαν καὶ φονικωτάτην ὄρμην, οἷαν ἠμπόρουεν τὰ προξενήσεν εἰς τὰ διάφορα πολεμοφόρα ἔθνη ἢ φιλοτιμία, ἢ ὀργή καὶ ἢ φιλελευθερία. Ὁ Ἀλέξανδρος ὁμῶς μετὰ τῶν εὐγενῶν Μακεδόνων ὤρμησε πρῶτος μὲ ὄλην τὴν φιλότιμον νεανικὴν ἀνδρίαν εἰς τὸν ἱερὸν λόχον τῶν Θεβαίων, οἱ ὁποῖα ἀντεστάθησαν μὲ ἀνδρίαν καὶ γενναιότητα ἀξίαν τῆς προγονικῆς φήμης. Ἀλλ' ἔτσι οἱ εὐγενεῖς νέοι, ἐξ ὧν καὶ συνίστατο ὁ ἱερὸς λόχος, μὴ προσβοηθούμενοι ἀπὸ τῆς συμπατριώτας ἐν καιρῷ καὶ κατ' ἀξίαν, ὑπέμειναν μὲν ἐπ' ὄλην τὴν ὄρμην τῆ ἐχθρῆς, τέλος δὲ καταθλιθόμε-

μενοι ἔωθέμενοι ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἀσυγκρίτως περισσοτέρων ἐχθρῶν, χωρὶς γὰ παραδοθῶσιν ἢ γὰ κλίνωσιν εἰς φυγὴν, ἔπεσον ἐν ᾧ τόπῳ ἐμάχοντο ἄρχῆς, καθεὶς προβαλλόμενος τὸ νεκρὸν σῶμα τῆ πλησιεσάτε συντρόφῳ ὡς προτείχισμα ἔφραγμα ἐναντίον τῆς προόδου τῶν πολεμίων. Ἀλλ' ὁ νέος βασιλεὺς ὁ μὲ μὲ τὰς δυνάμεις τε ὅλως ἐνθουσιασμένος πρὸς τὴν ἀνδρίαν, καὶ Φαρρῶν εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἐφόνευεν, ἐσφαττε ἔσώρευε πολλὰς σωρὺς νεκρῶν, ἕως ἔωρμησεν ἐξηγριωμένος ἐπὶ τὸ κέντρον τῶν Θηβαίων, οἱ ὅποιοι ἠναντιῶντο ἔαντεμάχοντο ἀνδρείως ἔσαφερώς ἔως ἔτος ὁ ἀγὼν διήρκεσε πολὺν χρόνον σφοδρὸς ἕκατέρωθεν.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐμάχοντο εἰς τὴν ἀρισερὰν πτέρυγα ἀνδρείως ἔἀξίως τῆ ὀνόματος ἔτῆ πράγματος, ὑπὲρ ἔ ἐμάχοντο. Αἱ ἀνδραγαθίαι ἐχρημάτισαν ἕκατέρωθεν πολλὰ ἔἐνδοξοί, καὶ ἡ νίκη ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον ἰσόρροπος. Ἀλλὰ τελευταῖον τὸ ἀρισερὸν μέρος τῶν Μακεδόνων (πλὴν τῆς φάλαγγος), ἔ μέρος τῶν ἐν τῷ κέντρῳ ὑπεχώρησαν εἰς τὴν ὀρμὴν τῶν Ἀθηναίων, ἔ ἐφευγον ὀλίγον τι ἀτάκτως. Εὐτυχῆς ἔ εὐδαίμων ἦθελεν ἦθαι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἡ Ἑλλάς, ἐὰν ἡ πολιτεία ἔ τὰ προτερήματα τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν ἰσομετρῶντο μὲ τὴν ἀνδρίαν τῶν στρατιωτῶν! ἀλλὰ βαβαί! Οἱ γενναῖοι ἔτοιοι ὑπέρμαχοι τῆς ἐλευθερίας εἶχον στρατηγὸς τὰ μυσαρὰ βδελύγματα τῆς πανουργίας ἔ προδοσίας. Οἱ ὑπερόφρων Λυσικλῆς νομίσας ἑαυτὸν νικητὴν, ἐβόησε (1): “δεῦτε, εὐγενεῖς συμπατριῶται, ἡ νίκη εἶναι ἰδική μας· ἄς κα-

(1) Πολυαίν. στρατηγ. Βιβλ. Δ'.

„ταδιώζωμεν αὐτὲς τὲς ἀνάνδρους ὡς εἰς τὴν Μακε-
 „δονίαν.“ Οἱ ἔν Α᾽θηναῖοι, ἀντὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐ-
 καιρίαν νὰ κτυπήσῃν τὴν φάλαγγα ἐκ τῆ πλαιγίε,
 καὶ νὰ διασπάσῃν αὐτὸ τὸ καταπληκτικὸν τάγμα, κατ-
 εδίωκον τὲς φεύγοντας ἄτακτοι, καὶ ὡς φυγάδες
 μᾶλλον ἢ νικηταί. Τότε ὁ Φίλιππος ἐννοῶν ὡς ἔμπει-
 ρος στρατηγὸς τῆτο τὸ ἐσιῶδες σφάλμα τῶν Α᾽θηναίων,
 καὶ χαίρων καθ' ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ συνειδήσει τῆς ἐγγι-
 ζέσης νίκης, εἶπεν ἠρέμα πρὸς τὲς παρεσῶτας ἡγε-
 μόνας, οἱ Α᾽θηναῖοι δὲν ἐξεύρεν νὰ νική-
 σεν· καὶ ἐπρόσαξε τὴν φάλαγγα ν' ἀλλάξῃ τὴν θέ-
 σιν, καὶ αἰφνιδίως νὰ προκαταλάβῃ ἓνα πλησιόχωρον
 λόφον, καὶ ἐκεῖθεν νὰ καταβῇ προφυλαττομένη σαθε-
 ρῶς καὶ συνηγμένη, καὶ νὰ ὀρμήσῃ ὅλη τῇ δυνάμει εἰς
 τὲς Α᾽θηναίους, οἱ ὅποιοι θαρρόεντες ἑαυτὲς νικητὰς,
 δὲν ἠδοκίμοιο τὸν κίνδυνον. Τότε δὲ γενομένης, οἱ Α᾽-
 θηναῖοι ἐκυκλώθησαν ἐξαίφνης, καὶ πολλοὶ αὐτῶν κα-
 ταπληγώθεντες ἀπὸ τὸ βάρος τῆ ἐχθρῆ, ἀπέθανον·
 οἱ δὲ λοιποὶ ἐσώθησαν φεύγοντες ἀτάκτως καὶ ἀτίμως
 καὶ ἐπισύροντες ὑπὸ τῆς βίας καὶ ἐκείνης, ὅσοι ἐτάχθησαν
 πρὸς βοήθειάν των. Τότε ὁ περιβόητος ῥήτωρ καὶ πολι-
 τικὸς ἀνὴρ, τῆ ὁποῖε τὰ γενναῖα φρονήματα καὶ ἡ δύ-
 ναμις τῶν λόγων τε ἐνέπνευσαν εἰς τὲς Ἑλληνας τὴν
 τότε ὑπέρλαμπρον ἀνδρίαν, ἠμαύρωσε τὴν δόξαν τε,
 φανείσ ἄνανδρος καὶ δειλὸς εἰς τὴν μάχην, εἰς τὴν ὁ-
 ποίαν αὐτὸς μόνος τῶν λοιπῶν συμπατριωτῶν ἦλθε
 περίφοβος καὶ ἔντρομος, καὶ πρῶτος αὐτὸς ἰδὼν τὴν νίκην
 ἀποκλίνας εἰς τὲς ἐχθρὲς, ἔφυγεν ἀπολιπὼν τὴν
 τάξιν, καὶ ῥίψας τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἀσπίδα, ἐν ἧ ὑπῆρ-
 χεν ἡ ἀκόλυτος χρυσῇ ἐπιγραφῇ ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ.
 Οἱ ἐχθροὶ αὐτῆ ἐμπαίζοντες, ἢ κακίᾳ φερόμενοι, διη-

γίνονται πρὸς τοῖς λοιποῖς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐπενόησαν τῆτο τὸ αἰσχρότερον, ὅτι φεύγοντος τῆ Δημοφένους ἐπιάσθη τὸ ἱμάτιον αὐτῆ ἀπὸ βάτον, καὶ αὐτὸς τόσον ἐφοβήθη, φανταζόμενος τὴν παρῆσιν τῆ ἐχθρῆ, ὡς ἐκραξε, φεῖσαί μιν τῆς ζωῆς (1).

Ὅτε δὲ ὁ Φίλιππος ἐθριάμβευεν ἔτι πρὸς τὸ μέρος τῆ, ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔπαυσε μαχόμενος πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, ἕως ἢ τελευτατον κατενίκησε τῆς Θηβαίους, καίτοι ἀνδρείως ἀνδισαμένους, καὶ τρέψας εἰς φυγὴν, ἐδίωκε σφάζων καὶ φονεύων, καὶ ἔτι οἱ ἐν τῷ κέντρῳ σύμμαχοι ἀφέθησαν παντελῶς εἰς τὴν λύσσαν τῆ ἐχθρῆ, ὡς χίλιοι Ἀθηναῖοι καὶ ἐπέκεινα ἔπεσον ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ, καὶ 2000 ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι· ἡ δὲ φθορὰ τῶν Θηβαίων ἐχρημάτισεν ὀχισμικροτέρα. Ὁ Φίλιππος θέλων νὰ ἐπισφραγίσῃ ταύτην τὴν ἀξιόλογον νίκην μὲ φιλάνθρωπον πράξιν, τὴν ὁποῖαν ἀναμφιβόλως ὑπαγόρευον αὐτῷ ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ πολιτικὴ, ἐπρόσαξε τῆς στρατιώτας νὰ παύσωσι φονεύοντες τῆς Ἑλλήνων, ἐλπίζων ν' ἀπολαύσῃ διὰ τῆς τῆς μελετωμένους σκοπῆς, καὶ νὰ παρρησιασθῆ ποτὲ ὡς κεφαλὴ καὶ στρατηγὸς τῆ ἔθνης, τὸ ὁποῖον ἤδη ὑπέταξε κατὰ κράτος.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην περιχαρῆς ὁ Φίλιππος ἐπι τῆ νίκῃ, καὶ ὑπερπιῶν εἰς ἐν μεγάλον συμπόσιον, ὅπερ ἔκαμε τότε, ἦλθεν ἐκεῖ, ὅπερ ἐγένετο ἡ μάχῃ, καὶ κατεγέλα τῆς νεκρῆς, καὶ ὕβριζε τὰς δυσυχίας τῶν αἰχμαλώτων, σκιρτῶν καὶ χορεύων περὶ αὐτῆς ὡς φρενοβλαβῆς, καὶ ἔφαλλεν ἐμμελῶς καὶ κατὰ τὸ μέτρον τὴν ἀρχὴν τῆ ψηφίσματος, τὸ ὁποῖον ὑπαγό-

(1) Πλάταρχ, εἰς βίον τῶν δέκα ῥητόρων.

ρευσεν ὁ Δημοφένης ὡς προκήρυξιν τῷ πολέμῳ. Ὁ
 Δημάδης, εἰς τῶν τότε αἰχμαλώτων, ἐτόλμησε νὰ
 τὸν ἐλέγξῃ δι' αὐτὸ τὸ ἄσεμνον ἔργον, λέγων· “βα-
 ρσιλεῦ, ἡ τύχη σοὶ ἔδωκε πρόσωπον Ἀγαμέμνονος,
 σὺ δὲ δὲν αἰσχύνῃσαι νὰ πράττῃς ἔργα Θεοσίτου;
 Θαυμάσας ὁ Φίλιππος τὴν εὐσοχίαν τῆς ἐπιπλήξεως
 τῷ ἀνδρὶ, μετέβαλε τὴν ὅλην διάθεσίν τε, καὶ ἀν-
 τι νὰ βλάβῃ τὸν Δημάδην, τὸν ἀπέλυσε μάλιστα
 ἐλεύθερον, τιμῶν καὶ περιποιούμενος μετὰ ταῦτα με-
 γάλως· τέλος δὲ ἀπέλυσεν ὅλους τὸς αἰχμαλώτους
 Ἀθηναίους δίχα λύτρων. Οὗτοι δὲ ἰδόντες τὴν πρὸς
 αὐτοὺς φιλάνθρωπον πολιτείαν τῷ βασιλέως, ἐζήτην
 καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ εἴδη, πρὸς τὸς ὁποῖους ἀπε-
 κρίθη γελάσας ὁ βασιλεὺς· “οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φαί-
 νεται, νομίζον ὅτι ἐνικήθησαν ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸς ἀ-
 γράγους” (Πλυτ. ἀποφθ.). Λέγουσιν, ὅτι οἱ αἰχ-
 μάλωτοι ἀπελύθησαν μάλιστα διὰ τὸν Δημάδην,
 ὁ ὁποῖος ἐβελτίωσε καὶ κατεπράυνε τὸ ἦθος τῷ Φι-
 λίπῳ μὲ τὰς Ἀττικὰς σειρήνας, ὡς φησι Διόδω-
 ρος ὁ Σικελιώτης. Ἀλλ' ὁ Φίλιππος αὐτὸς ὠμολό-
 γησε ποτὲ, ὅτι συνανατρεφόμενος συχνάκις μὲ τὸς
 Ἀθηναίους ῥήτορας, διώρθωσε πολὺ τὰ ἐλαττώμα-
 τά τε. Ὁ Ἰβσίνος ἰσορεῖ τὴν πολιτείαν τῷ Φιλίππῳ
 μετὰ τὴν μάχην πολλὰ διαφορετικὴν λέγων, ὅτι
 μόλις ἔκρυψεν ἐκεῖνος τὴν ἀμετρον χεῖράν, καὶ ἐφάνη
 τόσοσιν σεμνὸς καὶ φιλάνθρωπος, ὥστε ἔτε ἐγέλασεν
 εἰς τὸ συμπόσιον, ἔτε ἔκαμε τὴν συνειθισμένην θυ-
 σίαν, ἔτε ἔλαβε εἰσφάνους ἢ ἀρώματα, ἔτε ἐσυγχώ-
 ρησε θέατρα καὶ ἀγῶνας, καὶ ἐνὶ λόγῳ δὲν ἔπραξε
 κἀμὲν, δι' ἃ ἠμπόρει νὰ φανῇ εἰς μὲν τὸς νικητὰς ἡ-

περχαίρων, εἰς δὲ τὰς νικηθέντας ἐπιχαίρων (1). Ἀλλ' αὕτη ἡ εἰδησις μετελήφθη ὡς φαίνεται ἀντὶ ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν διηγῶνται περὶ αὐτῆ, ὅτε διωρθώθη ἀπὸ τὸν Δημάδη. Τῆτο ὑπάρχει γνῶσόν, ὅτι μετὰ τὰ πρῶτα ἄφευκτα αἰσθήματα τῆς χαρᾶς ἐγνώρισε τὸν εαυτόν τε, καὶ πρὸς μὲν τὰς Ἀθηναίους ἐδείχθη φιλόφρωντος, ἀνανεώσας μάλιστα τὴν ἀρχαίαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν, πρὸς δὲ τὰς Θηβαίους, οἱ ὅποιοι ἔλυσαν τὴν μετ' αὐτῆ συμμαχίαν, ἐπολιτεύθη διαφορετικῶ τῷ τρόπῳ· καὶ αὐτὸς, ὅσις ἐκαυχᾶτο πολὺ ὡς κύριος τῶν συμμάχων καὶ ὑπηκόων, δὲν ἠμπόρεσε νὰ συγχωρήσῃ τόσον εὐκόλως ἐκεῖνες, οἱ ὅποιοι τὸν ἄφησαν εἰς ἐκείνην τὴν κρίσιμον περίσασιν. Διὸ τῶν Θηβαίων ἐπώλησεν ἔ μόνον τὰς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν ἀποθανόντων (2)· καὶ τέλος, μετὰ ταῦτα καὶ ἕτερα αἰσθηρὰ ἔργα ἐμβολῶν εἰς τὰς Θήβας ἱκανὴν φρερὰν, ἐσυγχώρησεν εἰς αὐτὰς τὴν εἰρήνην.

Λέγουσιν (3) ὅτι Ἰσοκράτης, ὁ τότε περιθλεπτότατος ῥήτωρ, φιλόπατρις ἐς ἄκρον, δὲν ἐδυνήθη μετὰ τὴν Χαιρώνειαν νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν φθορὰν καὶ αἰσχύνην τῆς πατρίδος, ἀλλ' ὡς ἔμαθε τὴν ἥτταν τῶν Ἑλλήνων, ἀγνοῶν τὴν μέλλουσαν τύχην τῆς πατρίδος, καὶ θέλων ν' ἀποθάνῃ ἐλεύθερος, μὴ γευόμενος τροφῆς ἀπέθανεν 98 ἐτῶν. Αὕτη ἡ φθορὰ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδόθη κυρίως εἰς τὴν κακὴν πολιτείαν

(1) *Atque ita inter tacitam laetitiam et dolorem hostium temperavit, ut neque apud suos exultasse, neque apud victos insultasse videretur* (Ἰβς. Βιβλ. Θ'. Κεφ. Δ').

(2) Ἰβς. αὐτόθι. (3) Πλάτ. εἰς Ἰσοκρ. καὶ Διον. Ἀλικ.

τῶν στρατηγῶν, τῷ Λυσικλέῳ καὶ Χάρητος, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἐθανατώθη, κατηγορήσαντος τῷ Λυκέρῳ, ὅσις εἶχε μεγάλην ῥοπήν καὶ ὑπόληψιν παρὰ τῷ δήμῳ, καὶ ἦτον αὐστηρότατος εἰς τὰς λόγους, καὶ πικρότατος κατήγορος, ὡς ἐκ τῶν ἀκολούθων αὐτῷ λόγων φανερόν (1). “ἦσο στρατηγός, ὦ Λυσικλῆς, καὶ χίλιοι πολῖται ἐφονεύθησαν, διχίλιοι ἐπιάθησαν, καὶ τρέπαιον ἀνηγέρθη πρὸς ἀτιμίαν τῆς πόλεως, ἡ δὲ Ἑλλάς ὅλη ἐδελώθη· καὶ ταῦτα πάντα ἔγιναν, ὅτε σὺ ὑπῆρχες στρατηγός καὶ ἡγεμών. καὶ τολμᾷς ἀκόμη νὰ ζῆς, καὶ νὰ βλέπῃς τὸ φῶς τῆς ἡλίου, καὶ δὲν αἰχύνῃσαι νὰ φαίνῃσαι παρρησία εἰς τὴν ἀγορᾶν, σὺ τὸ ὑπόμνημα τῆς αἰχίνης καὶ τῆς ὀνείδους τῆς πατρίδος σε;

Οὗτος ὁ Λυκέρῳ, ὅσις ἦτον εἰς τῶν πρώτων τότε ῥητόρων, καὶ ἐχὶ, ὡς οἱ ἄλλοι, δωροδόκος, ἐκυβέρνησε δώδεκα (κατὰ Πλάταρχ. 15) χρόνους τὸν θησαυρὸν τῆς πόλεως ἐπαινεμένως, καὶ ἔζησε ζῶν ἐπ’ ἀρετῇ περιβόητον. Αὐτὸς ἠΰξησε τὸν σόλον, διώρρωσε τὸν ναύσαρμον, ἐφυγάδευσε ἀπὸ τῆς πόλεως τὰς κακοποιούς, ἔγραψε πολλὰς καὶ καλὰς εἰς τὴν πατρίδα νόμους, καὶ ἐσημείωνε καταλεπτῶς εἰς κατάλογον ὅ,τι ἔκαμνε καθ’ ὅλον τὸν καιρὸν τῆς διοικήσεώς τε, εἰς δὲ τὸ τέλος αὐτῆς ἐκρέμα εἰς σῆλην τὸν κατάλογον, διὰ ν’ ἀναγινώσκη καθεὶς ἐλευθέρως, καὶ νὰ ἐπικρίνη τὰ ἔργα τε. Τόσον δὲ ἐφύλαξεν ἀπράβατον αὐτὴν τὴ συνήθειαν, ὥστε εἰς τὴν τελευταίαν ἀρρώσθειαν παρήγγειλε νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν βελλήν, διὰ νὰ δώσῃ δημοσίᾳ λόγον περὶ τῶν ἔργων τε ὅλων, καὶ νικήσας τὸν

(1) Λυκέρῳ λόγος κατὰ Λυσικλέῳ (Διόδ. Σικ. 15.)

κατήγορόν τε, ἐπιστρέψας εἰς τὸν οἶκον ἀπέθανεν. Οὗτος ὁ ῥήτωρ, ὁ ἄλλως αὐστηρότατος καὶ πικρότατος, ἐξερράπευε φιλοτίμως τὸ θεάτρον, τὸ ὅποιον, μ' ὅλον ὅτι κατήντησεν εἰς κατάχρησιν ἐπιζήμιον εἰς τὸν λαόν, ἐνόμιζεν ὡς τὸ κάλλιστον ἠθικὸν διδασκαλεῖον, καὶ παρεκίνει τὴν φιλοτιμίαν τῶν Τραγικῶν, ἀνορθῶν τὰς ἀνδριάντας τῆς Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου· ἄφησε δὲ μετὰ θάνατον τρεῖς υἱὲς τόσον ἀναξίους ἑαυτῶν καὶ τῆς πατρὸς, ὥστε φυλακωθέντας ἀπέλυσεν ὁ Δημοφθένης χάριν τῆς μακαρίτης πατρὸς (1).

Ὁ δὲ Χάρης, ὁ ὅποιος, ὡς ἀνάξιος στρατηγὸς καὶ πολὺ ὀλίγον διαφέρων τῆς ιδιώτης στρατιώτης, ἦτον ἄξιος τῆς αὐτῆς, ἢ καὶ μεγαλητέρας ποινῆς, παρὰ τὸν συστρατηγὸν Λυσικλῆν, δὲν κατεκρίθη, ὡς φαίνεται, ὡς συναίτιος τῆς δυστυχίας. Ὁ Τιμόθεος ἔλεγε περὶ αὐτῆς, ὅτι ἀντὶ στρατηγῆς ἦτον ἄξιος νὰ φέρῃ τὰ σκεύη τῆς στρατηγῆς. Ὁ Χάρης ὡς ῥωμαλαῖος καὶ εὐσωμος ἐσύνησεν ὅπως ἑαυτὸν εἰς τὸν ὄχλον· ἀλλ' ἦτο φιλήδονος μᾶλλον ἢ φιλόπονος, ἔσυρε πάντοτε κατὰ τὰς πολέμους μυσικῆς τρεφομένους ἀπὸ τὸν στρατιωτικὸν μισθόν· καὶ ἀπειροπόλεμος ὢν, εἶχε καλὴν ὑπόληψιν περὶ ἑαυτῆς· ἦτο δὲ ματαιόφρων καὶ σερεόφρων, τολμηρὸς καὶ ῥιψοκίνδυνος, μεγαλότολμος καὶ πάντοτε πρόθυμος ἐγγυητῆς τῆς εὐτυχῆς ἐκβάσεως τῶν ἐπιχειρημάτων τε, τὰ ὅποια σπανιώτατα ἀπέβαινον κατὰ τὴν φαντασίαν τε, ἐξ ἧς καὶ ἡ παροιμία αἰ ἐγγυήσεις τῆς Χάρητος. Ἀλλὰ καί τοι τέτων ἕτως ἐχόντων, ἐκεῖνος εἶχε πολλὰς φίλους ἐκ τε τῶν πολιτῶν

(1) Δημοσθ. Γ'. ἐπισ. Τόμ. Β'. Σελ. 1474.

ἔ ρητόρων, οἱ ὅποιοι καθαιρῶντες πολλάκις ἄλλες ἀξίους στρατηγὸς, ἀντεχειροτόνην αὐτόν (1).

Ὁ Δημοφένης ἐφαίνετο ὁ πρωταίτιος τῆς τρομερᾶς φθορᾶς ἔ ἀνιάτε πληγῆς τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἔφθασεν ἡ εἰδησις τῆ φονικωτάτη ἀφανισμῆ τῶτων ἀνθρώπων, ἀντὶ ὡς ἐντρομοὶ ἔ περιφοβοὶ νὰ ὀρμήσεν ἀλόγως εἰς ἐκείνον, τὸν ὅποιον ἐδύνατο νὰ νομίζεν ὅπωςδήποτε ὡς αὐτεργὸν τῆς ἀξιοφρηνήτε δυσυχίας, ὑπήκεσαν παντελῶς εἰς τὰς συμβουλὰς τῆ Δημοφένους, διορίζοντες φύλακας, ἀνοικοδομῶντες τὰ τείχη, ἔ διορθῶντες τὰς τάφρους. Ὁ Δημοφένης αὐτὸς διορίσθη νὰ παρασκευάσῃ εἰς τὴν πόλιν τὰς τροφὰς, ἔ νὰ διορθῶσῃ τὰ κρημισμένα μέρη τῶν τειχῶν, τὰ ὅποια πάντα ἐπλήρωσε τόσον γενναίως, ὡς, παρακινήσαντος τῆ Κτησιφῶντος, ἐτιμήθη μεγάλως ἀπὸ τῆς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἐψήφισαν αὐτῷ χρυσὸν σέφανον ἀντὶ τῶν χρημάτων, ὅσα ἐκ τῶν ἰδίων ἐχάρισεν εἰς τὴν πόλιν πρὸς ἀπαπλήρωσιν τῆς ποσότητος τῶν χρημάτων, ὅσα ἔλλειπον εἰς τὴν διορθῶσιν τῶν τειχῶν.

Ὅτε εἰς τὴν παρῶσαν περίσασιν, ἦγεν μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, οἱ ἐναντίοι τῆ Δημοφένους ῥήτορες σασιάζοντες ἐκ συμφῶνε ἐναντίοντε, κατηγοροῦν αὐτόν ἐνώπιον τῆ κριτηρίας, ὁ δῆμος ἔ μόνον ἀπέλυσεν αὐτόν τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ ἔ τὸν ἐτίμησε περισσότερον ἢ πρότερον. Τόσον πολὺ ὑπερενίκησεν ἡ πρὸς αὐτὸν εὐλάβεια ἔνεκα τῆ ζήλυτε ἔ τῆς πίσεως ὅλης τῆς ἀγῶνας τῆς συκοφαντίας ἔ κακίας! Ὅτε δὲ τὰ ὄσέα τῶν ἀπεθανάντων ἐκαμίωθησαν εἰς τὰς Ἀθή-

(1) Ἀθήν. Δεικνουσ. βιβλ. ΙΒ'.

νας πρὸς ταφὴν, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐχειροτόνησε τὸν Δημοσθένη διὰ τὰ ἐγκωμιάσια ἐκείνης τῆς γενναίας ἀνδρας, δι' ἃ ἐφάνερον σαφέστατα, ὅτι αὐτοὶ δὲν ἐνόμιζον αὐτὸν αἴτιον τῆ δυστυχῆς πολέμου, ἀλλὰ μόνον τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, ἢ ὅποια διατάττει ὡς βέλεται τὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

Κατὰ τῆτον τὸν χρόνον ἐσύνθεσεν ὁ Αἰσχίνης κατὰ τῆ Κτησιφῶντος, ἢ μᾶλλον εἶπεν κατὰ τῆ Δημοσθένους, ἓνα λόγον δικανικόν, τὸν πλέον ἀξιολογώτατον, ὅστις ἐφάνη ποτὲ ἔμπροσθεν ἐνὸς κριτηρίου, ἔχλι τόσον διὰ τὴν ἐμπεριεχομένην ὕλην τῆ πράγματος, ὅσον διὰ τὴν ἀξιοκρέπειαν καὶ ἐπιτηδειότητα τῶν ῥητόρων. Ὁ Κτησιφῶν, φίλος τις τῆ Δημοσθένους, παρεκίνη ἐπ' ἐκκλησίας τὸν δῆμον νὰ ψηφίσῃν εἰς τὸν Δημοσθένη χρυσοῦν σέφανον. Ὁ δὲ Αἰσχίνης, ὁ ἀντίζηλος τῆ Δημοσθένους κατὰ τε τὴν εὐγλωττίαν καὶ φιλοτιμίαν, ἠναντιόνητο ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τῆτο. Οὐδεμία ὑπόθεσις πρὸξένησε ποτὲ τόσην περιέργειαν, ἔτε ἐκρίθη μὲ τόσην παρρησίαν (1), ὅσον ἢ παρῆσα, εἰς τὴν ὅποιαν πάντες συνέτρεχον ἀπανταχόθεν πρὸς θεωρίαν, καὶ πάνυ εὐλόγως. Διότι τί ἄλλο ἦτο πλέον ἀξιοθέατον ἢ ἀξιάκυσον, ἢ τὸ νὰ βλέπη τις φιλονεικῆντας δύο ῥήτορας, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐγκρατεῖς τῆς τέχνης καὶ ἐσολισμένοι ἀπὸ φυσικὰ προτερήματα, καὶ συνεργίζοντο ἀπὸ παντοτινὰς διαφορὰς, καὶ ἀπὸ ἀδιάλλακτον ἀμοιβαίαν μνησικακίαν (2).

Φαίνεται, ὅτι ἡ περίστασις ἐβούθη τοκαταρχὰς τὸν Αἰσχίνη. Διότι οἱ ἐν Ἀθήναις εὐρισκόμενοι φίλοι

(1) Ἡ κρίσις αὕτη ἔγινε χρόνος τινὰς μετὰ τὸν θάνατον τῆ Φιλίππου, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπολέμη ἐν Ἀσίᾳ.

(2) Cicer. de optimo genere Rhetorum.

Μακεδόνες ἦσαν πολλὰ δυνατοὶ, ἔ μάλιστα μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Θηβῶν. Ἀλλὰ τελευταῖον ἔδεν καταρῥώσας, κατεδικάσθη ἐνδίκως εἰς ἀειφυγίαν διὰ τὴν ἄδικόν τε κατηγορίαν, ἔ ἔλθων κατώκησεν εἰς Ρόδον, ὅπερ ἔ Ροδιακὸν διδασκαλεῖον συνέστησε, διδάσκων τὴν ῥητορικὴν διὰ πολλῶν χρόνων μὲ μεγάλην φήμην ἔ δόξαν. ἤρχισε δὲ τὰ μαθήματα ἀναγινώσκων τὲς δύο λόγους, οἱ ὅποιοι πρῆξένησαν αὐτῷ τὴν φυγὴν. Οἱ ἀκροαταὶ ἐθαύμαζον καθ' ὑπερβολὴν ἀκούντες τὸν λόγον αὐτῆ κατὰ Κτησιφῶντος ὅτε δὲ ἤκουσαν τὸν περὶ Σεφάνου ἢ ὑπὲρ Κτησιφῶντος λόγον τῆ Δημοφένους, ἐδιπλασίασαν τὲς ἐπαίνους ἔ τὰ ἐγκώμια. ἔ τότε εἶπεν ὁ Αἰσχίνης τὲς ἀκολέθους λόγους, λόγους ἀξιοσημειώτους ὡς προερχομένους ἐκ τῆ σώματος ἑνὸς ἐχθροῦ, ἔ ἀνταγωνισῆ. τί δὲ ἂν ἤκείετε αὐτὸν ἀπὸ τῆ σώματος ἐκείνου τῆ θηρίου; Οἱ ἔν Δημοφένους νικήσας, ὡς εἶπαμεν, τὸν ἀντίπαλόν τε, δὲν ἐδείχθη χαιρέκακος, ἀλλὰ μάλιστα ἔδραμε κατόπιν τῆ Αἰσχίνου, ἐν ᾧ ἔτος ἔμελλε νὰ πλεύσῃ εἰς Ρόδον, ἔ τὸν κατέπεισε νὰ δεχθῆ ἐν βαλάντιον (περγύλιον) χρημάτων. Τότε ἀνέβόησεν ὁ Αἰσχίνης, «πῶς νὰ μὴ κλαύσω ἐγὼ μίαν πατρίδα, ὅπερ ἀφίνω τοιῦτον ἐχθρὸν γενναῖον, οἷς δὲν ἐλπίζω νὰ εὔρω ἀλλαχῆ φίλος (1);

Οἱ δὲ Φίλιππος ἐν τῷ μεταξὺ μὴ εὐχαριστέμενος εἰς τὴν τελευταίαν νίκη (2), ἀπεφάσισε νὰ βάλῃ ἤδη εἰς πρᾶξιν τὸν ἐκ πολλῆ μελετώμενον σκοπὸν, ἤγουν νὰ ἐκλεχθῆ εἰς τὸ κοινὸν συνέδριον τῶν Ἑλλήνων ἀρχιστράτηγος ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ὅλοι αἰ συμ-

(1) Cicer. de Orat. 3, 57. (2) Διόδ. Σικ. Βιβλ. 15.

μαχίδες πόλεις, ἔτι τὰ πλησιόχωρα Ἑλληνικὰ ἔθνη, ἐπεθύμουν νὰ τιμωρήσωσι τὴν Περσίαν διὰ τὰς ὕβρεις, ὅσας ἡ Ἑλλάς ἔπαθεν ἀπὸ τῆς βαρβάρου, ἔτι νὰ ἐξολοθρεύσεν ἐκεῖνο τὸ βασίλειον. Ὅθεν ὁ Φίλιππος φιλοτιμέμενος ἤδη ἐκ πολλῆ ἐπὶ τέτρω, καὶ ὀρῶν ἤδη τὸν σκοπόν τε εὐκατόρθετον διὰ τὴν τελευταίαν νίκην, π. χ. κατέπεισε τῆς Ἑλλάδας νὰ τὸν χειροτονήσεν στρατη- 337. γὼν ἀπασῶν τῶν δυνάμεων, ἔτι ἔτιως ἔκαμνε μεγάλας παρασκευὰς πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Πέρσης στρατείαν. Ἀλλ' ὅσον εὐτυχῆ ἔτι ἐνδοξα ἦσαν τὰ ἔξωθεν, τόσον δυσυχῆ ἔτι θλιβερά ἦσαν τὰ ἔσωθεν τῆς οἰκίας τῆς Φιλίππου, ὅπως εἰσεῖς ἔτι διχόνοιαι ἐμφωλεύσασαι, ἐτάραττον τὴν εὐτυχίαν τε, ἔτι τέως ἐπέσυραν τὴν πτώσιν τε. Ὁ Φίλιππος λαβὼν εἰς γυναῖκα τὴν Ὀλυμπιάδα, θυγατέρα Νεοπτολέμου τῆς βασιλέως τῆς Ἡπείρου, συνέζη τοκαταρχὰς ἐν εἰρήνῃ ἔτι εὐδαιμονία. Ἀλλὰ τὸ κακώτροπον ἦθος τῆς Ὀλυμπιάδος, φύσει ζηλοτύπε ἔτι βαρυθύμῃ γυναικὸς, ἐσκότισε τὰς πρώτας ἀκτῖνας τῆς γαμικῆς εὐδαιμονίας, ἔτι αἱ διχόνοιαι κατήντησαν τόσον, ὅπως ὁ Φίλιππος ἐκάλει πολλὰκις τὸν θάνατον. Ὁ ἔρωσ αὐτῆ πρὸς τὴν Κλεοπάτραν, ἀνεψιὰν τῆς στρατηγῆς Ἀττάλης, ἐπεσφράγισε τὴν διάζευξίν των. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κλεοπάτρα, πλὴν τῆς ἡμέρου ἡθους ἔτι ἄλλων ἀρετῶν, ἦτον ἐς τὰ μάλιστα ὡραία, ὁ Φίλιππος διενόηθη πρὸς εὐδαιμονίαν ἑαυτῆ νὰ νυμφευθῆ ἐννόμως ἔτι διὰ παντὸς μετ' αὐτῆς τῆς γυναικὸς, ἀποφασίσας χωρὶς διαγμῆ νὰ χωριθῆ διὰ παντὸς ἀπὸ τὴν βασίλισσάν τε, ἡ ὁποία ἐφάνη τόσον φιλοτάραχος τῆς ἡσυχῆ ζωῆς τε. Ματαίως ἦναντιόνετο ὁ υἱὸς αὐτῆ Ἀλέξανδρος λέγων, ὅτι διὰ τῆ χωρισμῆ τῆς μητρὸς Ὀλυμπιάδος ἔτι διὰ τῆς δευτερο-

γαμίας ἐκινδύνευε ἢ ἀπολαύσει πολλὰς ἀνταγωνισὰς
 περὶ τῆς βασιλείας, καὶ τὸ δίκαιον τῆς διαδοχῆς ἐ-
 γίνετο ἀβέβαιον. “Οὐκᾶν (ἔφη) πολλὰς ἔχων περὶ
 τῆς βασιλείας ἀνταγωνισὰς, γένεθ καλὸς καὶ γα-
 ρὸς, ἵνα μὴ δι' ἐμέ τῆς βασιλείας τύχης, ἀλλὰ
 διὰ σεαυτὸν” (1). Διὸ ὁ γάμος ἐκείνου καὶ τῆς Κλεο-
 πάτρας ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸ σύνθηρες, καὶ ἐπανηγυ-
 ρίζετο, ὡς εἰκὸς, μεγαλοπρεπῶς. Ὁ Ἀλέξανδρος,
 ὅσιν παρευρίσκετο ἀφελήτως εἰς αὐτὰς τὰς χαρὰς,
 ἐσιώπα πνέων ὅλως θυμὸν, καὶ μισῶν τὸ τοιοῦτο συμ-
 πόσιον, τὸ ὁποῖον ἐσηλίτευε τὴν ὕβριν τῆς μητρός· καὶ
 εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις τὸ νεανικὸν καὶ ὀξύθυμον ἦθος
 ἔκαμον αὐτὸν εὐόργητον καὶ διὰ τὴν εὐτελεσάτην ἀφορ-
 μὴν. Ὁ Ἀτταλος, ὁ πρὸς μητρὸς θυεὸς τῆς νέας βα-
 σιλίσσης, λησιμονήσας ὅτι φρονίμως ἔπρεπεν ὅσον οἶόν τε
 ἢ ἀποφεύγει τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν τῆς ὀργῆς τῆ νέας
 βασιλέως, καὶ ἐνθεσιασμένος ἀπὸ τὰς τιμὰς τῆ βα-
 σιλέως πρὸς τὴν ἀνεψιάν τε, καὶ ἀπὸ τὴν θυερότητα
 τῆ οἴνου, παρεκίνει παρρησίᾳ τὸς ἄρχοντας νὰ παρα-
 καλέσεν τὸς θυεὸς νὰ χάρισεν εἰς τὸν βασιλέα εὐτε-
 κνίαν καὶ νομίμους διαδόχους τῆς βασιλείας. Ὁ Ἀλέ-
 ξανδρος, ὅσιν μόλις ἐδυνήθη ἕως τῶρα νὰ κρατήσῃ
 τὸν θυμὸν, εἶπεν, ἡμᾶς δὲ, κακὴ κεφαλὴ,
 νόθος νομίζεις; καὶ ἔρριψε τὸ ποτήριον εἰς τὸν
 Ἀτταλον, ὁ ὁποῖος ἀντέρριψεν αὐτὸ βιαίότερον. Ἐν-
 τεῦθεν γενομένης βοῆς καὶ ταραχῆς, ὁ βασιλεὺς θυ-
 μωθεὶς, ὤρμησεν εἰς τὸν υἱὸν μὲ τὸ σπαθὶ γυμνὸν,
 πλὴν κατὰ τύχην διὰ τὴν βίαν, χωλότητα καὶ πολυ-
 ποσίαν δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὸν ἄλογον σκο-

(1) Πλατ., ἀποφθέγματα βασιλέων καὶ στρατηγῶν.

πὸν, ἀλλὰ σφαλὲς ἔπεσε κατὰ γῆς. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἐφουβρίζων εἶπεν ὡς ἄνδρες, τῆτον, ὃν ἐτοιμαζόμενον νὰ διαβῆ ἀπὸ Εὐρώπης εἰς Ἀσίαν, ὅσιν διαβαίνων ἀπὸ τραπέζης εἰς τράπεζαν, ἔπεσε κατὰ γῆς (1).

Ὁ Φίλιππος, ὅσιν ἐμελέτα πάντοτε τὴν κατὰ τῆς Ἀσίας ἐκστρατείαν (2), ἠρώτησε τὸ μαντεῖον περὶ τῆ ἀποθνησκομένης ἢ δὲ Πυθία ἀπεκρίθη·

Ἔσεται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἔσιν ὁ θύσων· ἢ γὰρ ὁ ταῦρος ἐσεφανώσθῃ, τὸ τέλος ἐγγίξει, καὶ εἰς ὀλίγον θέλει θυσιασθῆ. Ὁ Φίλιππος ἀκέσας τὸν χρησμὸν, τῆ ὁποῖα ἢ σκολιότης ἔπρεπε καὶ νὰ τὸν ἀργοπορήσῃ, ἐρμήνευσεν εὐθύς αὐτὸν πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον· καὶ διὰ νὰ μὴ ἔχη ἄλλης λογισμῆς, εἰμὴ τὴν ἐπὶ τῆς Πέρσης στρατείαν, καὶ διὰ νὰ παραδοθῆ ὅλως διόλκῃ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀσίας, σπευδάζει νὰ τελειώσῃ τὰ οἰκιακά τε πράγματα. Εὐθύς ἔν ἔκαμε θυσίας μεγαλοπρεπεῖς εἰς τῆς θεῶς, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ πανυγηρίσῃ μεγαλοπρεπῶς εἰς τὰς Αἰγὰς, πόλιν τῆς Μακεδονίας, τῆς γάμος τῆς Κλεοπάτρας τῆς ἐξ Ὀλυμπιάδος θυγατρὸς τε, τὴν ὁποῖαν ἐμνήσευσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, βασιλέα τῶν Ἡπειρωτῶν καὶ ἀδελφὸν γνήσιον τῆς Ὀλυμπιάδος. Διὸ συνεκάλεσε τῆς περιφανεστάτους ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος, φιλοτιμύμενος νὰ δείξῃ πρὸς αὐτῆς πᾶν εἶδος εὐνοίας καὶ τιμῆς, καὶ νὰ

(1) Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ μήτηρ κατέφυγον τότε εἰς τὴν Ἡπειρον. Ἀλλὰ Δημάρτος, ὁ Κορίνθιος, φίλος τῆς οἰκίας, ἐφιλίωσε πάλιν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν (Πλάτ. εἰς Ἀλέξ.).

(2) Ὁ Ἀτταλος καὶ ὁ Παρμενίων προαπεσάλησαν εἰς Ἀσίαν μὲ στρατεύματα (Διόδ. ις. β. 91.).